

Handboek Natuurinclusief bouwen en ontwerpen (NiBo)

Handboek Natuurinclusief bouwen en ontwerpen (NiBo)

- 1. Aanleiding en proces**
- 2. Koppeling aan bestaand
beleid**
- 3. Dordtse doelsoorten**
- 4. Uitgangspunten en
basisregels**
- 5. Uitleg maatregelencatalogus**
- 6. Verdere borging**

Colofon

Opdrachtgever **Bouwende stad**
Mark van Oosterhout

Opdrachtgever **Groenblauwe stad**
Ellen kelder

Opgaveteam **Groenblauwe Stad**
Sjoerd-Dirk Fiaschi-Van der Est

Vakteam **Stedenbouw en Landschap**
Joske van Breugel
Garry Leisberg

Biodiversiteit is niet alleen in natuurgebieden te vinden

Ook in de stad is veel biodiversiteit

1. Aanleiding en proces

Boomziektes

Waterkwaliteit

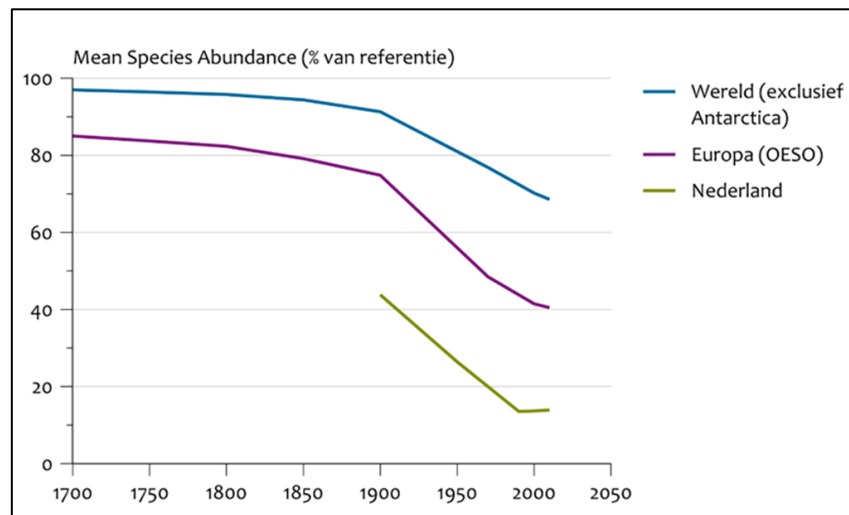
Verdroging

Verstening stad

Verkeer

Trend biodiversiteit

Extreme buien

1. Aanleiding en proces

Trots op de natuur!

Betekenis biodiversiteit

Biodiversiteit onder druk

Belangrijk naslagwerk

Natuurinclusief bouwen en -ontwerpen als middel

*Convenant klimaatadaptief
ontwikkelen*

*Natuurpuntensystemen
andere gemeenten*

Groenblauwe opgave

IPM

Juristen

Stedenbouw

*PZH en
Ecologische
adviseurs*

RO wonen

*Bijenorchis op
Amstelwijck*

2. Koppeling aan bestaand beleid

Omgevingsvisie 1.0:

"Dordrecht bevordert de biodiversiteit bij (bouw)plannen in Dordrecht via een natuurinclusieve inrichting"

Omgevingsvisie Zuid-Holland:

"Een Omgevingsplan dat een stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt betreft de opties voor het bevorderen van biodiversiteit"

Groenblauwe Visie

Ontwerphandboek Kwaliteit Openbare Ruimte (KOR):

Groenblauw Programma

"Gebouwde voorzieningen/constructies in de openbare ruimte dragen daar waar mogelijk bij aan het vergroten van biodiversiteit"

Welstandsnota:

"Bouwwerken zijn bij voorkeur natuurinclusief ontworpen, dat wil zeggen dat in het ontwerp maatregelen zijn geïntegreerd om de lokale biodiversiteit te versterken".

3. "Dordtse" doelsoorten

Huisemus

Gierzwaluw

Atalanta

Aardhommel

Tongvaren

Gewone dwergvleermuis

Laatvlieger

Rosse metselbij

Bruine kikker

Zwarte roodstaart

Egel

Kleine watersalamander

Steenbreekvaren

4. Uitgangspunten en basisregels

"Natuurinclusief is een duurzame vorm van bouwen en ontwerpen, waarin het project bijdraagt aan het behoud of de vergroting van biodiversiteit".

"Biotoopbenadering: dat zijn voorwaarden, waaraan een gebied moet voldoen zodat een bepaalde soort er kan overleven en voortplanten".

Voorwaarden zijn de zes v's:

- Voldoende voedsel
- Voldoende veiligheid
- Voldoende voortplanting
- Voldoende vocht
- Voldoende variatie
- Voldoende verbindingen

4. Uitgangspunten en basisregels

Veiligheid

Voedsel

Vocht

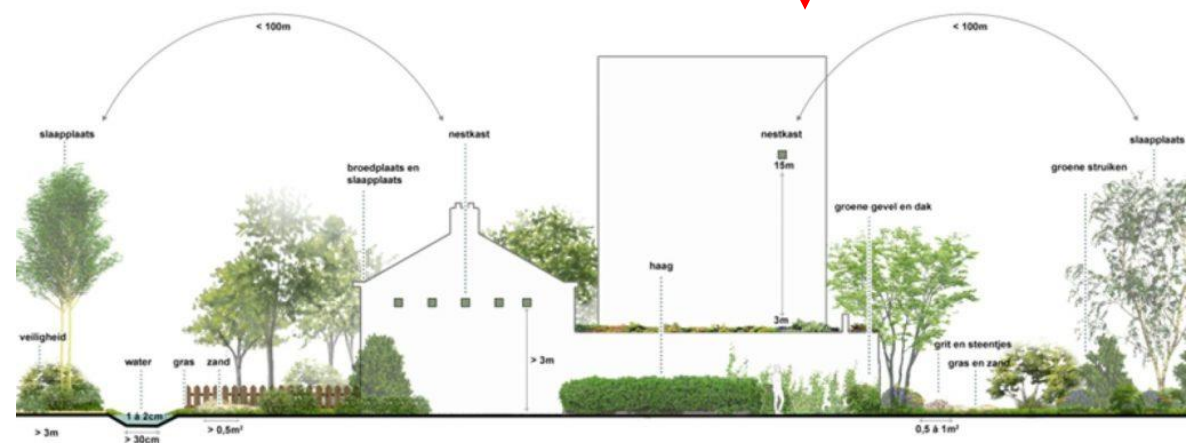

Voortplanting

Variatie

Verbindingen

4. Uitgangspunten en basisregels

"Behoud biotopen door inpassing of door compensatie van de aantasting door natuurinclusief bouwen".

"Natuurinclusief bouwen en – ontwerpen standaard toepassen in bouwplannen".

"Geschikte levensomstandigheden maken, minimaal drie verschillende biotopen en voor minimaal drie soortgroepen".

"In elk bouwplan komt er meer netto groen en/of blauw bij dan er verdwijnt."

"Redelijk zijn: zoveel mogelijk biodiversiteit helpen. Alle planten en dieren helpen is niet mogelijk".

"Voorzieningen duurzame onderhouden na realisatie en monitoren".

"Bewoners en ondernemers betrekken bij Nibo."

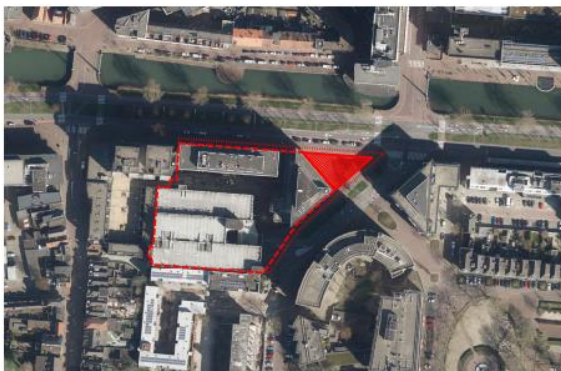

4. Voorbeeld Dordthuis

Gewone dwergvleermuis	Gierzwaluw	Aardhommel	Atalanta	Rosse metselbij
Voedsel en vocht bij bomen en water bij Spuiboulevard.	Voedsel en vocht via insecten in de open lucht	Voedsel van bloemen bij Spuiboulevard en tuinen Schil-West.	Idem als aardhommel.	Idem als aardhommel. Vocht van rottend fruit
Veiligheid/Voortplanting in woningen en gebouwen Schil-West en stadscentrum	Veiligheid/Voortplanting in woningen en gebouwen Schil-West en stadscentrum	Veiligheid/Voortplanting in tuinen Schil-West en stadscentrum.	Idem als aardhommel	Idem als aardhommel, ook kleine parken en in bosplantsoen
Variatie tussen bomen en water langs Spuiboulevard en tuinen en erven in Schil-West	Idem als vleermuis	Idem als vleermuis	Idem als vleermuis	Idem als vleermuis
Verbindingen tussen woningen centrum en Spuiboulevard	Idem als vleermuis	Idem als vleermuis	Idem als vleermuis	Idem als vleermuis

Ligging in de stad
Centrum (zie figuur met ligging plangebied)

De locatie van het Dordthuis (binnen de rode grenzen), gelegen langs het Spuiboulevard (witte lijn). In de directe omgeving ligt het stadscentrum en Schil-West.

Maatregelen

De volgende maatregelen zijn mogelijk in het bouwproject voor minimaal drie soortgroepen:

* Verticale groene gevels

Beschikbare plaatsen voor een verticale groene gevel links en een voorbeeld ervan rechts

* Gecombineerde groene daken en zonnecellen

Beschikbare plaatsen voor een gecombineerd zonnecellen- en sedumdak en een voorbeeld

* Nectarrijke- en eiwitrijke bloemen in bloemperkjes

Beschikbare plaatsen voor een bloemperk met nectarrijke bloemen

* Vleermuis- en gierzwaluwkasten

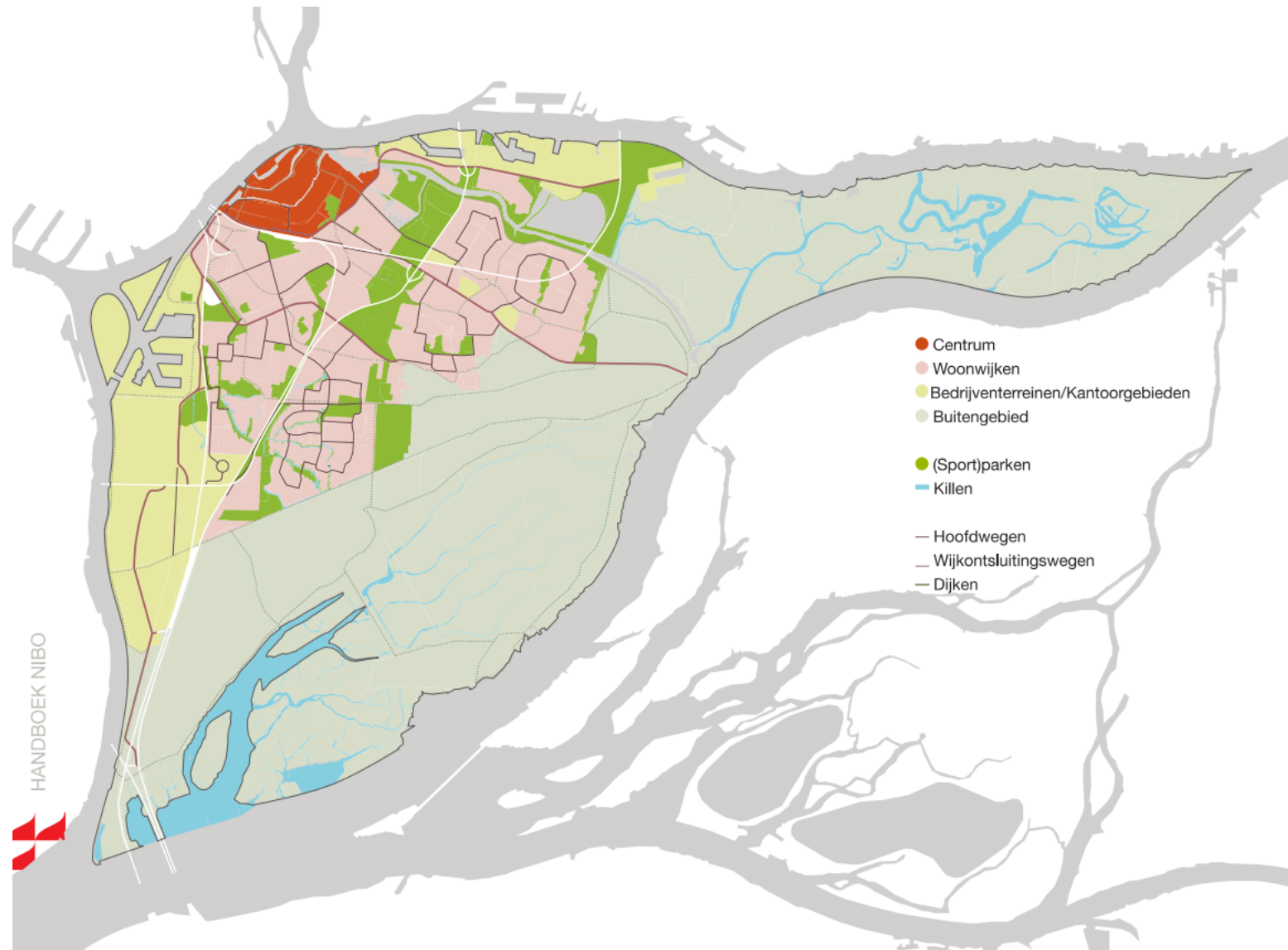
Beschikbare plaatsen voor een gierzwaluw- (midden) of vleermuisvoorziening (rechts)

5. Maatregelenencatalogus

5. Maatregelenencatalogus

Maatregelentabel bedrijventerreinen

De tabel bevat een aantal voorbeeldmaatregelen per doelsoort die in de bedrijventerreinen genomen kunnen worden om nieuwe biotopen te ontwikkelen.

Nadere beschrijving van maatregelen zijn terug te vinden in bijlage 3, 4 en 5.

Minimale eis per grondgebonden woning
 Minimale eis per complex
 Minimale eis per bedrijfsunit
 Minimale eis openbare ruimte
 Huismus
 Gierzwaluw
 Gewone dwergvleermuis
 Laatvlieger
 Zwarte roodstaart
 Egel
 Atalanta
 Aardhommel
 Rosse metselbij
 Bruine kikker
 Kleine watersalamander
 Steenbreekwaren
 Tongvaren

	Minimale eis per grondgebonden woning	Minimale eis per complex	Minimale eis per bedrijfsunit	Minimale eis openbare ruimte	Huismus	Gierzwaluw	Gewone dwergvleermuis	Laatvlieger	Zwarte roodstaart	Egel	Atalanta	Aardhommel	Rosse metselbij	Bruine kikker	Kleine watersalamander	Steenbreekwaren	Tongvaren	
Gevel /dak	Geveltuint	-	-	50 m ²	-	x			x	x	x	x	x					
	Voorkomen lichtverstering	-	-	-	-		x			x								
	Groendak met sedum	20 m ²	50 m ²	100 m ²	-	x			x		x	x	x					
	Groendak met sedum, grassen en kruiden	20 m ²	50 m ²	100 m ²	-	x			x		x	x	x					
	Groendak met sedum, grassen, kruiden en houtige beplanting	20 m ²	50 m ²	100 m ²	-	x		x	x		x	x	x					
	Bruin dak	20 m ²	50 m ²	100 m ²	-	x			x		x	x	x					
	Gevelgroen zelfhechtend	10%	20%	25%	-	x			x		x	x	x					
	Gevelgroen constructie	10%	20%	25%	-	x			x		x	x	x					
	Gevelgroen substraat kratten	10%	20%	25%	-	x			x		x	x	x					
Verblijf	Insectenstenen	5 stuks	10 stuks	15 stuks	-						x	x	x					
	Nestplaats voor gierzwaluw	2 stuks	6 stuks	6 stuks	-		x											
	Nestplaats voor huismussen	2 stuks	6 stuks	6 stuks	-	x												
	Nestplaats voor zwarte roodstaart	2 stuks	6 stuks	6 stuks	-					x								
	Zomerverblijf voor vleermuizen	2 stuks	6 stuks	6 stuks	-			x	x									
Tuinte	Cluster van bomen	-	-	-	5 stuks	x	x	x		x								
	Plantsoen	-	-	-	100 m ²	x	x	x		x	x	x	x	x	x			
	Groene tuin	-	-	-	30%	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	
	Natuurlijke haag	-	-	-	50%	x	x	x		x								
	Bloemenmengsel (>2 m breed exclusief maaistreek)	-	-	-	500 m ²							x	x	x				
	(Pocket) stadspark	-	-	-	1000 m ²	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x		
	Natuurvriendelijke oever 1:5 talud	-	-	-	50 m ²							x	x	x	x	x		
	Plas-drasberm (>1 m breed)	-	-	-	10 m ²							x	x	x	x	x		
	Drijvend groen (>1 m breed)	-	-	-	-							x	x	x				
	Muurplanten in kade	-	-	-	10 m ²												x	x
	Bomenlaan	-	-	-	10 stuks	x		x	x	x	x							
	Insectenhotel	-	-	-	1 m ²							x	x	x				
	Open water	-	-	-	-										x	x		
	Egelpassage	-	-	-	1 stuks						x				x	x		
	Zoomvegetatie	-	-	-	500 m ²						x	x	x	x				
	Natuurlijke poel	-	-	-	30 - 500 m ²			x	x						x	x		
	Dordtse greppel	-	-	-	-			x	x			x	x	x	x	x		
	Looprichel / uittredeplank	-	-	-	1 stuks						x				x	x		
	Hop-over	-	-	-	-			x	x									
	Faunapassage	-	-	-	-						x				x	x		

5. Maatregelencatalogus

5.6 Grasland met inheems bloemenmengsel

Oppervlakte en aantallen

	Grondgebonden woning	Complex	Bedrijfsal	Openbare ruimte
Centrum	-	-	-	100 m ²
Woonwijken	-	-	-	500 m ²
Bedrijventerreinen	-	-	-	500 m ²
(sport-)Parken	-	-	-	500 m ²
Buitengebied	-	-	-	500 m ²

Maatvoering

Stroken minimaal 200 cm breed exclusief maaistroken van 100cm.

Beplantingseisen

Grondbeweiking zoals verwijderen van de bovenlaag. Zaadmengsel afstemmen op grondslag, bij voorkeur inheems, geschikt als nectar of stuifmeel plant, geschikt voor bijen en vlinders. Zo min mogelijk grassen in het mengsel combinatie van eenjarige en meerjarige soorten.

Overig

Langs infrastructuur dienen maaistroken te worden bijgehouden, deze ruimte telt niet mee voor het oppervlak. Niet meer dan 2x per jaar maaien en afruimen (niet kleppelen) Minimaal 25% van bloemen laten staan bij maaibeurt. Afstemmen op groei/weer/seizoen/type. Buitengebied maatwerk met akkersoorten. Schone grond aanbrengen, ook schoon met betrekking tot verontreiniging door zaden in de grond.

Handige links

www.cruydhoeck.nl/

6. Verdere borging

Aanpassing welstandsnota:

Voorkeur natuurinclusief bouwen → Standaard natuurinclusief bouwen, tenzij .....

Aanpassing kwaliteitshandboek openbare ruimte:

Voorkeur natuurinclusief bouwen → Standaard natuurinclusief bouwen, tenzij .....

Opnemen in Omgevingsvisie:

Uitwerking van het doel stimuleren biodiversiteit uit de Omgevingsvisie